

Η ΕΚΤ ΠΗΡΕ ΤΟ ΟΠΛΟ ΤΗΣ (αλλά... αστόχησε) (του Γιάννη Βαρουφάκη)

Δελτίο Κρίσης 23/12/11

Πριν ένα μήνα, μετά από πιέσεις των ΗΠΑ, της Ινδίας, της Κίνας και του Καναδά, οι ευρωπαίοι ηγέτες είχαν αφήσει να εννοηθεί ότι η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, η ΕΚΤ, θα τύπωνε χρήμα ώστε να χρηματοδοτηθούν τα παραπαίοντα κράτη (με προεξάρχουσα την Ιταλία). Τότε, οι αγορές ηρέμησαν. Δεν πέρασαν όμως παρά μερικές μέρες για να ακουστεί άλλο ένα nein από το Βερολίνο: «Δεν είναι δουλειά της ΕΚΤ να τυπώνει χρήμα για να βοηθούνται οι πτωχευμένοι. Μόνο η λιτότητα και η ασκητική ζωή θα τους βάλει στον χρηστό δρόμο.» Κάτι τέτοιο αποφασίστηκε, λίγο-πολύ, και στην τελευταία (αποτυχημένη) Σύνοδο Κορυφής της 9ης Δεκεμβρίου. Κι έτσι η Κρίση επέστρεψε σε όλο της το μεγαλείο.

Προχτές όμως, εκεί που η Λουθερανική χρηματο-ηθική είχε φανεί να αποκλείει το τύπωμα χρήματος από την ΕΚΤ ως μέθοδο καταπολέμησης της Κρίσης, νά'σου η ανακοίνωση της χρονιαάς: €489 δις «δημιουργήθηκαν» εν ριπή οφθαλμού από την ΕΚΤ με τα οποία δάνεισε στις τράπεζες της ευρωζώνης για μια περίοδο, έως και τρία χρόνια, με επιτόκιο 1% ετησίως. Τι συνέβη ξαφνικά; Ξεχάστηκε το γερμανικό nein στο μαζικό τύπωμα χρήματος υπό την πίεση της σήψης της ευρωζώνης; Μόνο φαινομενικά. Στην ουσία τίποτα δεν άλλαξε.

Κατ' αρχάς, να βάλουμε τους αριθμούς στην «θέση» τους: Από τα €489 δις τα οποία «δημιούργησε» η ΕΚΤ υπέρ των τραπεζών, λιγότερα από τα €200 δις αποτελούν πραγματική ενίσχυση. Κι

αυτό επειδή οι τράπεζες είχαν ήδη δανειστεί από την ΕΚΤ ποσά περίπου €300 δις τα οποία πλησίαζε η ώρα να τα επιστρέψουν. Έστω. Τα €200 δις σε μια ημέρα δεν είναι καθόλου ευκαταφρόνητο ποσό την ώρα που, μην ξεχνάμε, τα μέλη του ΔΣ της ΕΚΤ έχουν γίνει μαλλιά κουβάρια (με τους εκπρόσωπους της Γερμανίας να καταγγέλλουν τους συναδέλφους τους στην ΕΚΤ, και να παραιτούνται ακόμα) επειδή η ΕΚΤ «τόλμησε» να αγοράσει, όχι σε μια μέρα ή ένα μήνα, αλλά στην διάρκεια 18 τρικυμιωδών μηνών, ομόλογα των πιεζόμενων κρατών (Ελλάδας, Ιρλανδίας, Πορτογαλίας, Ισπανίας και Ιταλίας) αντίστοιχης αξίας (λίγο πάνω από €200 δις). Το ερώτημα που προκύπτει είναι το εξής: Γιατί η γερμανική πλευρά δεν έχει αντίρρηση με το τύπωμα τόσο χρήματος όταν αυτό δανείζεται πάμφθυνα σε πτωχευμένες τράπεζες αλλά δεν συζυτά επ' ουδενί να δανειοδοτηθούν τα πτωχευμένα κράτη;

Η επίσημη απάντηση, βέβαια, είναι γνωστή τοις πάσι, καθώς επαναλαμβάνεται μονότονα: «Η ΕΚΤ είναι υποχρεωμένη να κρατάει ρευστή την αγορά χρήματος, τον χρηματοπιστωτικό τομέα, αλλά δεν έχει καμία δουλειά να κρατά ρευστό ένα κράτος. Αυτή είναι η δουλειά των φορολογουμένων-πολιτών του: να του δίνουν, και από το υστέρημά τους, αν χρειάζεται, ώστε να παραμένει ρευστό.» Αυτός ο δυισμός βρίσκεται στην βάση του γερμανικού *nein* στο τύπωμα χρήματος για να χρηματοδοτηθεί π.χ. η Ιταλία. Αυτός ο απόλυτος διαχωρισμός (α) του ρόλου της ΕΚΤ ως δανειστή της έσχατης στιγμής στις τράπεζες από (β) τον ρόλο δανειστή, ή τουλάχιστον, διαχειριστή των οικονομικών, των κρατών, εξηγεί τα δύο μέτρα και τα δύο σταθμά: το πώς δηλαδή λιθοβολούν όποιον μιλήσει για την χρηματοδότηση από την ΕΚΤ των πτωχευμένων κρατών με τυπωμένο χρήμα την ίδια στιγμή που δεν έχουν κανένα πρόβλημα με την εκτύπωση χρήματος υπέρ των πτωχευμένων τραπεζών.

Το θέμα όμως είναι ότι, αν αφήσουμε στην άκρη το πιο πάνω ιδεολόγημα, και μελετήσουμε τι γίνεται στην πραγματικότητα, αποκαλύπτεται σε όλο της το μεγαλείο η υποκρισία και η συλλογική ηλιθιότητα της εμμονής σε αυτόν τον διαχωρισμό. Για

να μην γενικολογώ, ας βάλουμε κάτω από το μικροσκόπιο την προχθεσινή χιονοστιβάδα τυπωμένου (από την ΕΚΤ) χρήματος το οποίο κατέκλυσε τις ευρωπαϊκές τράπεζες. Ποιος ήταν ο στόχος του Προέδρου της ΕΚΤ, του κ. Draghi; Τι έλπιζε η κα Merkel από αυτή την επιθετική κίνηση της ΕΚΤ; Τρία πράγματα, είναι η απάντηση.

Πρώτον, την ενίσχυση των υπό κατάρρευση τραπεζών ολόκληρης της ευρωζώνης. Δεύτερον, την αποκατάσταση, σε κάποιο βαθμό, του δανεισμού της μίας τράπεζας από τις υπόλοιπες (κάτι που είχε σταματήσει καθώς καμία τράπεζα δεν εμπιστεύεται άλλη τράπεζα). Τρίτον, την έμμεση ενίσχυση των κρατών που δυσκολεύονται να δανειστούν στις αγορές.

Πώς θα πετύχαιναν αυτά τα τρία τρυγόνια με έναν μόνο σμπάρο; Ως εξής: Ο πρώτος στόχος ήταν άμεσα συνυφασμένος με τον τρίτο. Η ιδέα παλαιά και, κατά την άποψη της ΕΚΤ, δοκιμασμένη: Δίνει μια, π.χ., ισπανική τράπεζα ό,τι εχέγγυα διαθέτει στην ΕΚΤ (που μπορεί πλέον να είναι και «απόβλητα», μιας και η ΕΚΤ δεν τα πολύ-ψειρίζει καθώς οι τράπεζες έχουν ξεμείνει από καλής ποιότητας περιουσιακά στοιχεία) από την οποία δανείζεται, στο πλαίσιο της προχθεσινής μαζικής «παραγωγής» χρήματος από την ΕΚΤ, ένα βουνό ευρώ. Τα χρήματα αυτά τα δανείζεται για τρία χρόνια με επιτόκιο 1%. Αμέσως, το ισπανικό κράτος εκδίδει τριετή ομόλογα με επιτόκιο κοντά στο 4% τα οποία τα αγοράζει η συγκεκριμένη τράπεζα. Έτσι, για τα τρία επόμενα χρόνια η τράπεζα τσεπώνει την διαφορά τόκων (4% μείον 1% = 3% επί το ποσό ομολόγων που αγόρασε) ενισχύοντας τα κεφάλαιά της (ECB carry trade λέγεται αυτό στην αγορά). Παράλληλα, το ισπανικό κράτος μόλις κατάφερε να δανειστεί με 4% χωρίς να έχει ανάγκη τους ιδιώτες-επενδυτές που δεν έχουν καμία όρεξη να δανείσουν ένα από τα προβληματικά κράτη της ευρωζώνης ούτε για 5% ή και 6%. Τέλος, όσον αφορά τον δεύτερο στόχο (εκείνο της αποκατάστασης της δια-τραπεζικής αγοράς), η ιδέα ήταν ότι αν οι τράπεζες και το δημόσιο βοηθηθούν από αυτήν την τονωτική ένεση της ΕΚΤ, τότε, σιγά-σιγά, η εμπιστοσύνη που λείπει μεταξύ τραπεζιτών και μεταξύ τραπεζιτών και δημοσίου θα επανέλθει.

Αυτό ήταν το σκεπτικό. Η ελπίδα. Η μεγάλη προσδοκία. Ουαί και αλλοίμονο όμως, η πραγματικότητα άλλη μια φορά σχίζει τα πλάνα των ηγετών μας σε μικρά-μικρά κομματάκια τα οποία κατόπιν αφήνει να τα πάρει ο αέρας για να μας θυμίζουν, κάθε φορά που τα βλέπουμε να παρασύρονται, την μεγάλη ευρωπαϊκή μας αποτυχία. Μήπως τα παραλέω; Μήπως έχω συνηθίσει τους τελευταίους 18 μήνες να προσδοκώ τα χειρότερα από τους ηγέτες μας; Πιστεύω πως όχι. Ειλικρινά σας λέω ότι, προχθές, όταν έμαθα για αυτή την τονωτική ένεση από την ΕΚΤ, έστω και στις τράπεζες, αναθάρρησα. Σκέφτηκα ότι κάτι κινείται. Πράγματι, στον βαθμό που οι γονατισμένες τράπεζες έδειξαν σημάδια ότι μπορεί και να σηκωθούν ξανά όρθιες, αυτή η κίνηση της ΕΚΤ έχει θετικά στοιχεία. Όμως, και εδώ έγκειται η πηγή της απαισιοδοξίας μου, σε καμία περίπτωση δεν αντιμετωπίζει την Κρίση. Αν μη τι άλλο, εξακολουθεί να επιβραβεύει τις συμπεριφορές των τραπεζιτών που αποτελούν μέγιστο μέρος του προβλήματος, βασική συνιστώσα της Κρίσης.

Δύο είναι, λοιπόν, οι λόγοι που αυτή η κίνηση της ΕΚΤ δεν μπορεί να απειλήσει την Κρίση, παρά τα μεγάλα ποσά που ακούμε. Ο ένας είναι ότι στην καλύτερη περίπτωση (το «καλό σενάριο») εμφυσά στις τράπεζες ένα πολύ μικρό μέρος των κεφαλαίων που τους λείπουν ώστε να πάψουν αν είναι, επί της ουσίας, χρεωκοπημένες. Επιπλέον, κι εδώ έχουμε ένα δείγμα εγκληματικής συμπεριφοράς τραπεζών (με την ανοχή της ΕΚΤ), δεν είναι καθόλου σίγουρο για το εάν οι τράπεζες χρησιμοποιούν τα τυπωμένα χρήματα της ΕΚΤ για να αλαφρώνουν το βάρος του δημόσιου χρέους (αγοράζοντας κρατικά ομόλογα). Το «κακό σενάριο», με άλλα λόγια (και όπως θα δούμε πιο κάτω), είναι ότι η ενίσχυση με ρευστότητα των πτωχευμένων τραπεζών όχι μόνο δεν βοηθά αρκετά τα πτωχευμένα κράτη αλλά κάνει και κακό από πάνω!

Θα μου επιτρέψετε αυτά τα δύο διαφορετικά ζητήματα να τα πάρω με την σειρά. Αρχίζω με το «καλό σενάριο»: Έστω ότι οι τράπεζες κάνουν αυτό που περιγράψαμε παραπάνω. Χρησιμοποιούν όλα τα δανεικά από την ΕΚΤ για να αγοράσουν νέα ομόλογα του

κράτους τους, κερδίζοντας οι ίδιες αλλά και βοηθώντας τον δημόσιο τομέα της χώρας τους. Για τι ποσά μιλάμε; Πόσο θα ωφεληθούν οι ίδιες οι τράπεζες; Αν η διαφορά μεταξύ του επιτοκίου των κρατικών ομολόγων που αγοράζουν και εκείνου του «συμβολικού» 1% που πληρώνουν στην ΕΚΤ κυμαίνεται μεταξύ 3% και 4%, τότε μιλάμε για ένα συνολικό όφελος των τραπεζών της ευρωζώνης της τάξης των €6 με €8 δις. Αν σκεφτούμε όμως ότι, σύμφωνα με την ίδια την ΕΕ, οι τράπεζες χρειάζονται €110 δις, ή €200 με €400 δις σύμφωνα με το ΔΝΤ, τι να σου κάνουν τα €6 με €8 δις; Θα μου πείτε: Από το τίποτα, καλά είναι και αυτά, ιδίως αν την ίδια ώρα διοχετεύονται €200 δις προς τα αναξιοπαθούντα κράτη-μέλη της ευρωζώνης. Σωστά, αλλά η Κρίση δεν θα γιατρευτεί με τέτοια νούμερα.

Πάμε τώρα στο «κακό σενάριο». Εδώ και καιρό, η «πιάτσα» βουίζει (και εδώ στην Ελλάδα αλλά και σε χώρες όπως η Ιρλανδία και η Πορτογαλία) από ένα ωραίο κολπάκι των τραπεζιτών, το οποίο απαιτεί την αγαστή συνεργασία των πολιτικών αρχών του κράτους στο οποίο έχουν την έδρα τους. Κοιτάξτε τι κάνουν: Η τράπεζα εκδίδει δικά της ομόλογα – ιδιωτικά. Με άλλα λόγια, συμβόλαια δανεισμού. Ως εδώ καλά. Ο κάθε οργανισμός, δημόσιος ή ιδιωτικός, έχει δικαίωμα να εκδίδει δικά του ομόλογα – να προσπαθεί να δανειστεί. Το πρόβλημα βέβαια είναι ότι, καθώς οι τράπεζες είναι ημι-πτώχευμένες, κανείς δεν αγοράζει αυτά τα ομόλογα. Και τότε; Τότε ο τραπεζίτης κάνει ένα ωραίο lunch με κάποιον υπουργό ή υφυπουργό και τον πείθει να εκδώσει το κράτος εγγύηση για αυτά τα ομόλογα της τράπεζάς του. Ουσιαστικά, το δημόσιο εγγυάται στον κάτοχο των ομολόγων της αναξιόπιστης αυτής τράπεζας ότι θα πάρει τα χρήματά του πίσω από... τον φορολογούμενο (σε περίπτωση που η τράπεζα του τραπεζίτη δεν μπορεί να αποπληρώσει το δάνειο αυτό). Βέβαια, καθώς και το εν λόγω κράτος τελεί υπό πτώχευση, οι ιδιώτες δεν θα αγόραζαν αυτά τα ιδιωτικά ομόλογα (παρά την κρατική εγγύηση) παρά μόνον αν τους απέδιδαν μεγάλα επιτόκια (αντίστοιχα με αυτά που δανείζουν στο δημόσιο). Το αυτί όμως του τραπεζίτη δεν ιδρώνει. Γιατί; Επειδή, έτσι κι αλλιώς, δεν εξέδωσε τα ομόλογα αυτά για να τα

πουλήσει στην αγορά αλλά για να τα καταθέσει στην ΕΚΤ ως εχέγγυα ώστε να δανειστεί ζεστό χρήμα από αυτήν! Θα ρωτήσετε, πολύ σωστά: Γιατί δέχεται η ΕΚΤ αυτά τα ομόλογα της συγκεκριμένης τράπεζας, όταν ξέρει ότι τα εξέδωσε για να... δανείσει (μέσω ΕΚΤ) τον εαυτό της; Ο επίσημος λόγος είναι ότι η ΕΚΤ δεν μπορεί να πει όχι από την στιγμή που για τα ομόλογα αυτά έχει εγγυηθεί ένα κράτος της ευρωζώνης! Συνειδητοποιείτε το έγκλημα; Είναι σαν εγώ να δανείζω τον εαυτό μου, να βάζω το δημόσιο να εγγυάται αυτό το δάνειο και μετά να καταθέτω αυτό το δάνειο ως εχέγγυο σε έναν τρίτο από τον οποίο να δανείζομαι για να καλύψω τα χρήματα που έχασα στο Καζίνο. Κι αν δεν καταφέρω να αποπληρώσω τον τρίτο, τότε δεν πειράζει: θα τα σκάσει το κορόιδο, το δημόσιο.

Θα με ρωτήσετε: Μα, γίνονται τέτοια πράγματα; Ναι, γίνονται φίλες και φίλοι. Τώρα, την ώρα που διαβάζετε αυτές τις αράδες. Και για να γίνω πιο συγκεκριμένος, προχθές που η ΕΚΤ έκανε αυτή την τονωτική ένεση στις τράπεζες, με διακηρυγμένο στόχο την ενίσχυση τραπεζών και κρατών παράλληλα, ιταλικές τράπεζες (με πρώτη και καλύτερη την Unicredit) εξέδωσαν €40 δις ομόλογα τα οποία η κυβέρνηση τεχνοκρατών του κ. Monti εγγυήθηκε πάραυτα και τα οποία, την ίδια μέρα, κατατέθηκαν στην ΕΚΤ ως εχέγγυα με αντάλλαγμα ζεστό παραδάκι το οποίο πήγε μεν στις τράπεζες αυτές χωρίς όμως να αγοραστούν ιταλικά ομόλογα με αυτά τα χρήματα.

Συμπέρασμα

Ένα μέρος των χρημάτων που τύπωσε προχθές η ΕΚΤ θα βοηθήσει, σε μικρό βαθμό και ιδιαίτερα βραχυπρόθεσμα, τόσο τις τράπεζες όσο και τα κράτη. Για αυτό οι αγορές ηρέμησαν κάπως εν όψει γιορτών. Σύντομα όμως θα διαφανεί, πρώτον, η ανεπάρκεια των αριθμών και, δεύτερον, το έγκλημα το οποίο επιτελέστηκε από κάποιους μεγαλο-τραπεζίτες και τους πολιτικούς που τους καλύπτουν (και οι οποίοι, τουλάχιστον στην Ιταλία, είναι και... τεχνοκράτες με άψογα βιογραφικά). Ποιο έγκλημα; Η χρήση αυτών των τυπωμένων από την ΕΚΤ χρημάτων όχι για να μειωθεί αλλά για να... αυξηθεί το χρέος χωρών όπως η Ιταλία, προς όφελος βέβαια

των πτωχευμένων, κρατικοδίαιτων τραπεζιτών. Το 2011, δυστυχώς, κλείνει με ακόμα μία υποχώρηση της ΕΚΤ προς την Πτωχοτραπεζοκρατία – προς το νέο καθεστώς υπό το οποίο ζούμε και στο οποίο όσο πιο πτωχευμένος ένας τραπεζίτης τόσο μεγαλύτερη εξουσία έχει επί των υπόλοιπων συμπολιτών του.

Δελτίο Κρίσης 23/12/11, Του Γιάννη Βαρουφάκη

Πηγή/φωτό: protagon.gr